

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Sanderi Angli Doct. Theol. De Origine Ac
Progressv Schismatis Anglicani Libri Tres ...**

Sander, Nicholas

Coloniæ Agrippinæ, 1610

Edictum Reginæ Angliæ Caluinianam hæresin oppugnantis, aduersus omnes Catholicos sui regni, quod in alios quoque Christianæ Rei. publicæ Principes indignissimas contumelias continet; promulgatum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64680)

tem iidem leges & edicta, superioribus annis contra illa publicasse, indies multò adhuc truculentiora acerbioraque promulgât. Ea his ego, quod mihi crudelissimum esse videtur, quodque illi Anno 1591. ediderunt, loco huic annectam.

Edictum Regine Angliæ Calvinianam hæresim oppugnantis, aduersus omnes Catholicos sui regni, quod in alios quoque Christiana Reipubl. Principes indignissimas contumelias continet; Promulgatum Londini 29. Nouemb. Anni 1591.

PER REGINAM.

CAPVT XVI.

DEclaratio magnarum turbationum, quæ contra Rempubl. intentantur, per multitudinem Seminaristarû, ac Iesuitarum, qui clam immissi, & per regnum dispersi sunt, ut insignes proditiones operentur sub ementito nomine religionis, cum prouisione valde necessaria de remedio ad malum hoc euertendum, edicto Maiestatis suæ publicata.

Quoniam non defuerunt probabiles quadam cause, quibus persuadere nobis potuissemus, nunc tandem post triginta ferè & trium annorû gubernationem nostram, quibus Deus Omnipotens perpetuò nos conseruauit in pacifica regni nostri possessione inimicorum nostrorum violentam ac ferocem malitiam, (præcipuè verò Regis Hispaniæ) qua tot annis iam conatus est sine vlla iusta causa Rempubl. nostram turbare, languidiorem tandem & infirmiore
futu-

futuram, hocq; non solum in illo, verum etiam in alijs omnibus, qui ab illo dependent: & quod hac inimicitia mutaretur aliquando in morem, aliquando magis pacificum, quo Rex iste idonee disponeretur ad viuendum nobiscum, & cum ceteris Christianis Principibus vicinis suis in concordia, eaq; ratione pax aliqua vniuersalis in in Republ. Christiana constitueretur, quae modo illius solummodo bellis, armisq;, & nulla alia praeerea re perturbata cernitur.

Bellum ob
ambitionē.

Nihilominus tamen ex praesentibus eius affectionibus, quae maiori apparatu ac potentia susceptae sunt, quam vnquam antea, contrarium plane perspicimus: quod nobis sane persuademus, placuisse tandem Omnipotenti Deo, exercituum permittere ruinae & correctionem istiusmodi hominum, qui induci non possunt, ut rebus suis contenti, pacifice viuant, & hac de causa permisisse huic Regi, ut hac aetate sua iam inclinata (quae paci esset aptior) & eo tempore, quo maxime contentus esse deberet dominij proprijs, absq; hoc, ut aliena per vim & arma quaereret. (Plures enim hodie coronas, plura regna & nationes, plures etiam diuitias terrenas possidet, quam vlli antea maiorum suorum, aut vnquam vnquam Christianus Princeps habuit.) Nunc (inquam) hac aetate permisisse Deum, ut bellum longe iniustissimum, & vniuersae Reipubl. Christianae periculosissimum contra praesentem Franciae Regem incipiat, quod etiam manifestum est, illum contra nos quoque ante biennium cogitasse, ut regna scilicet nostra inuaderet, hocq; eo maxime tempore, quo nobiscum de pace tractabat, sed Deus ei restitit, & non solum ipsi

sed vniuerso etiam exercitui suo iustam causam
resipiscentia dedit.

Cum igitur nunc pro certo intelligamus, Re-
gem Hispania, vt nouo aliquo colore actiones su-
as exorbitantes & violentes muniat, prouocasse
nuper, vt Mediolanensis quidam Vasallus suus ad
Papam Romanum exaltetur, eumque seduxisse,
vt sine consensu Collegij Cardinalium thesauros
Ecclesie exhauriat, ad milites in Italia (que an-
tea in se nullum bellorum sonitum habebat) mul-
tisque alijs in locis conscribendos, quos sub nepotis
sui ductu in Galliam mittat, ad regnum illud inua-
dendum, quod illi Ecclesie in omnibus oppresio-
nibus suis semper auxilio fuit: cumque hoc bellum
tam generaliter ac potenter contra Galliam
susceptum nostro etiam statui ac dominij non
potest esse, non valde periculosum, praesertim cum
nobis per multis modis pernotum sit, Regis prapa-
rationes, tam maritimas, quam terrestres ma-
iores fore contra nostram coronam ac ditionem
pro anno sequente, quam vnquam hactenus fue-
runt.

Praterea cum sciamus Regem hunc pro istis
promouendis, ex occasione potestatis Papae sui pe-
culiaris, quem sibi subiectum ac a cinctu suo pe-
ditem habet, practicasse cum praecipuis quibus-
dam seditio-um capitibus, Regni nostri ingrati
subditis (licet obscuris admodum natalibus) vt
magnis laboribus, ac Regis sumptibus multitudine
quandam dissolutorum adolescentum, qui
partim ob victus inopiam, partim ob crimina a
se commissa facti sunt fugitiui, rebelles, ac pro-
ditores patriae.

Cumque pro his alendis ab sustentandis rece-
ptacula

pracula quadam partim Roma, partim in Hispania, alijsq; in locis, Seminariorum nomine erecta sint, in quibus instituuntur, & cum sacro edocti in Scholasticis quibusdam seditioibus videntur, tum inde clam in dominia nostra mittuntur, cū amplissimis Pontificis facultatibus, ad persuadendum omnibus, quibuscum agere audebūt, vt obedientiam nostram, nostrę Corona debitam deserant, spe nimirum Hispanice inuasionis, qua eos mirabiliter ditandos fore reliquorum nostrorum fidelium opibus persuadent.

Propter quam causam etiam Sacerdotes ipsi subditos nostros, quibuscum tractantur, iuramentis ac Sacramentis quibusdam deuincunt, vt subiectionem suam naturalem nobis debitam abiurent, omnemq; obedientiam, vires, & opera Regi isti Hispanico offerant, ad exercitum emiuuandum, cum venerit: ad quam etiam rem efficacius efficiendam, & vt facilius populi simpliciiori Seminarios illi seditioibus imponat, Bullas quasdam Papales secum adferunt; quarum aliqua indulgentias habent, promittentes ceteris omnibus, qui sua cōsilia sequentur; alia vero maledictiones continēt, damnationem & infernum imminutantes, si qui fortē perditis eorum persuasionibus non acquiescunt.

Et quanquam genus hoc molitionum Papalium, iamdiu apud aliquos in vsu fuerit, tamen aliquo etiam modo per nos impedita fuerunt, directa quadam legum contra istiusmodi perduelles executione. hocq; tantum ob proditiōnes & lesa maiestatis crimina, & ob nullum i-

mini
fals
vel
tur,
istos
tur,
supra
inter
nem
ei ad

Pr
atur
euid
plete
ligior
men
nis, n
sed r
cunia
Eccle
dus a
illos,
stiri

H
const
recep
nari
adm
etia
cont
habu
fote

minid

minimo religionis articulum, ut eorum fautores falso, ad actiones eorum fucandas persuadere vellent: quod tamen ex eo manifestè refutatur, quod in processibus criminalibus, qui contra istos fiunt, non accusantur, neque condemnantur, neque morti traduntur, ob aliud quàm ob suprema Maiestatis lese crimen: affirmantes inter cetera, quòd si Papa contra nos & religionem nostram exercitum aliquem mitteret, ipsi ei adhererent, & à partibus eius starent.

Praterèa quod nullus istorum mortem patitur propter religionis negotium, ex hoc etiam evidentissimè probatur: quod multi viri locupletes in regno nostro cognoscuntur esse, qui religionem nostram contrariam profitentur, & tamen neque vita neque possessionibus, neque bonis, neque libertate, ob hoc ipsum plectuntur, sed tantum ut solvant summam quandam pecuniarum, tanquam pœnam pro tempore, quo Ecclesias nostras frequentare recusant: qui modus agendi noster, clarissimè refellit sermones illos, & libellos infamatorios, quos fugitivi nostri in terris alienis diuulgant.

His tamen non obstantibus, certissimè nobis constat, capita quadam istorum latibulorum ac receptaculorum, quæ per duelles nostri Seminaria seu Iesuitarum collegia vocant, recentèr admodum Hispania Regi iterum persuasisse, quod etsi antea magna illa classis HISPANICA contra nos instructa; successum infelicem habuerit, si tamen iterum rem aggrediatur, fore parata intra insulam multa hominum millia

millia

millia (vt ipsi ad commodum suum rationem ineunt) qui exercitum eius, in terram semel expositum, sequantur, & quanquam Rex secundum prudentiam regulam & experientiam superioris temporis, nullam huiusmodi spem de immittendis militibus suis in Angliam concipere deberet, falsis tamen his promissis & informationibus tentatus est.

Informationes verò istæ sūt Regi in Hispania, præcipuè per Scholasticum quendam vocatum Personum, qui id sibi assumit, vt Regis Catholici Confessarius sit: & ROMANO Pontifici per alium Scholarem Alanum nomine, qui iam ob suas contra nos prodiones Galeri Cardinalitij honorem accepit. Hi duo nominum quorundam Catalogos his Principibus exhibuerunt plurimorum hominum, quos isti existimant factionis suæ esse, vel fore, præsertim in locis maritimis ditionum nostrarum, & certissimos Hispanicarum partium fautores, & coadiutores, cum exercitus aduenerit. Et quanquam tum Papatum etiam Rex rectè intelligant maiorem partem eorum quæ isti suggerunt falsa esse: tamen cum videant Seminaristas istos, sacerdotes & Iesuitas idoneos esse, qui impijs suis designationibus inseruiant, & populum suum reconciliatum in perdita sua constantia conseruent, non paucos ex eis recenter, id est intra decem vel duodecim mensium spatium huc clam in Angliam miserant, vt per regnum dispersi, complicibus suis annuntient, Regem omnino statuisse, (quemadmodum ex aliquibus eorum comprehensis intelleximus) sequente anno vires suas vniuersas contra Angliam iterum semel adhuc ex-

Iesuitæ in
Angliam
missi.

periri: sed quia nonnulli ex Consiliarijs Regis reliquis prudentiores existimant, nihil hac re profici posse, ideo Rex cogitavit, si contra nos nihil proficiat, eandem tamen classem posse, non incommode contra Galliam, aut Belgium, aut contra partem aliquam Scotia (quo etiam nonnulla Seminariorum istorum progenies immissa est) conuerti.

Quapropter cum Regis Hispaniae intentiones ita nobis patefactae sint, ut amplius de eisdem dubitare non liceat; quanquam minimè profectò dubitemus, quin Deus iustarum omnium causarum defensor, easdem planè irritas facturus sit, (quemadmodum semper fecisse cernitur) tamè officij quoque nostri est, qui supremam sub potentissima eius manu gubernationem accepimus, media omnia adhibere, quae ipse nos donauit, & ea concurrere cum diuino ipsius fauore per euxilium fidelium nostrorum subditorum, tum ad vires nostras augendas, omni illorum potentia, tum ad leges contra seditiosos exequendas, aliasq; politicas ordinationes adhibendas, quibus proditioes istae impediri possint. Itaque primo loco & ante omnia hoc postulamus, ab Ecclesiasticis nostris, ut omnis diligentia adhibeatur priorum Ecclesiae ministrorum ut tum doctrina, tum vita etiam exemplo retineant constanter populum in professione Euangelij, & in officio tum erga Deum, tum etiam erga nos, eoq; magis, quod videant paucos seditiosorum ac proditorum duces continenter in eo occupari, ut per Seminarium abducant simpliciosorum & ignorantium multitudinem ad fescinationes & incitationes suas.

f

SECUNDA

Secundo quantum pertinet ad copias nostras tam mari, quam terra parandas ad discutiendos vtres illos inflatos, qui ex Hispania nobis intentantur: confidimus per illum ordinem, quem huius iam de rebus prescripsimus fore, nos potetiores, quam vnquam ante ab hostibus resistendū: ad quod tamen omnino requirimus, vt subditi nostri, tum manibus, tum crumenis etiam, & consilijs suis nos adiuuent, & omnes oratione instante apud Deum agant, vt nobis adsit in hac defensione, tā natura debita, tam honorifica, necessaria & virili: cum sit tantummodo pro tuenda natura patriæ, pro conseruandis vxoribus, pro familijs, pro liberis, pro honoribus, pro bonis, pro libertate, & posteris, contra externos crudeles, & rapaces, contra desperatissimos Patriæ depopulatores, ac proditores monstrosos.

Tertio, vt remedia etiam opportuna & maturā adhibeantur, contra secretas & fraudulentas machinationes Seminariorum, resicitarum, aliorumq; proditorum (sine quibus videtur quod Rex Hispaniæ nihil saltem hoc tempore attentaret) quiq; falsa quadam Sanctitatis specie in animos subditorum nostrorum se insinuant, vt conscientias eorum peruertant, & ad prodiciones paulatim disponant: omnino nobis constitutum est, Commissarios statim ad omnes regni nostri comitatus, prouinciasq;, cum mandatis amplissimis dirigere, & ad omnes ciuitates, oppida, locaq; maritima eorundē, qui summa diligentia, modisq; omnibus legitimis inquirent de personis omnibus suspectis, qui vel per-

suadeant, vel persuadere sibi permittant, obedientiam vllam cuiuscunque generis sit, Papa vel Regi Hispania prebendam esse.

Et quia multi ex istis Seminarijs cognoscuntur ementito habitu in regnum nostrum ingredi, & tanquam alterius longè generis homines in ipsas se vniuersitates, & aulas etiam Principū, familiasq; nobilium virorum fœminarumq; (quo tutius lateant) callidissimè ingerere: ideo mandamus seuerissimèq; precipimus omnibus & singulis, cuiuscunque generis, status, sexus, conditionis, dignitatis, personis, imò etiam cunctis palatij nostri officialibus, ministris & Magistratibus, & cuiuscunque familia Dominis, aut communitatis alicuius Rectoribus, vt statim ineant exactissimam rationem earum omnium personarum, quæ his saltem quatuordecim proximè elapsis mensibus domos suas frequentauerint, aut in eisdem habitauerint, versati fuerint, dormierint, aut comederint, aut in presentia quicquam horum faciunt aut in posterum facturi sint, nempe cuius nominis, conditionis, & qualitatis istiusmodi persone sint, in qua A N G L I A E parte nata: vbi antea conuersata per integrum saltem anni spatium, antequam in domum suam venissent: quomodo, & vnde se sustentent: quid faciunt, quenam loca soleant frequentare, quibuscum versari, & si temporibus debitis, & per leges nostras prescriptis E C C L E S I A S nostras adeant, & diuina officia debite audienda. &c.

Vniuersa autem hæc examina in libros particulatim referri præcipimus, hosq; libros apud unumquemq; patrem familias diligenter per modum registri & ca'cedarij asseruari volumus ex quibus Commissarij nostri, quando eis videbitur, expedire, tum personarum qua in suspicionem venient conditiones, tum Patrum etiam familias diligentiam fidemq; inde perspiciant.

Si quis autem minus libenter ad hæc examina respondere perspectus fuerit, aut in responsis dubius apparuerit, huiusmodi statim comprehendendi volumus. & ad aliquem ex Commissarijs, qui ei loco vicinior fuerit, cum custodia transmitti. Quod idem etiam fieri præcipimus de Patribus familias, domorumq; rectoribus, qui in examine hoc faciendo negligentes se aut remissos præbuerint, vt à Commissarijs castigentur pro qualitate delicti: si vero aliquis deprehensus fuerit, qui personas eiusmodi suspectas fouerit, aut intra spatium 20. dierum post huius edicti in prouincijs publicationem easdem Commissarijs non detexerit: hunc castigari volumus eadem pœna, qua proditorum ac perduellium complices, fautores; & coadiutores castigari solent. In quo firmiter omnino & determinate statuimus nullum prorsus permittere fauorem aut castigationem, ob cuiuscunque personæ respectum, cuiusuis fuerit dignitatis aut conditionis, imò nec vllam penitus excusationem negligentia, aut omissionis admittere, eorum qui proditores istos non detexerunt, aut examinationem dictam studiosè non fecerint de personis omnibus, qua in suspicionem vlllo modo vocari possunt

possunt, cum hoc nullo contrarium sit, sed con-
sonum omnino antiquissimis regni nostris legi-
bus, optimisq; eiusdem consuetudinibus pro con-
servanda subditorum obedientia, nobis ac Coro-
na nostræ debita. Datum in palatio nostro Ri-
chmondia, die 18. Octobris 1591. Regni verò no-
stri 33.

Vide mihi iam nunc sis Christiane lector
Reginæ Anglicanæ edictum, quod si tu atten-
tius paulò legeris, & Anglicanæ religionis
statum, & nostræ historiæ veritatem ipse ag-
nosces. Quod si deinde illius finè, si rationes,
si denique filum & contextum consideres, re-
peries edictum istud, contra Deum impium,
contra Romanum Pontificem, & Catholicū
Hispaniarum Regem Philippum falsum &
impudens, contra Sacerdotes Seminariorum
& Iesuitas crudele & barbarū, vniuerso An-
gliæ regno crudele & intolerabile, ac deni-
que multis contradictionibus, repugnantijs,
& falsitatibus plenum esse, quas qui illud
composuit, vel non aduertit, vel certè dissi-
mulauit. Etsi autem ego probè intelligam,
historici nequaquam esse ad istiusmodi calū-
nias respondere, sed eas tantum planè ac ve-
raciter ita referre, vt præter fructum volup-
tas etiam aliqua lectori adferatur, tamè quia
negotium istud Deum, ac illius religionem
concernit; & verò quia ego ad historiam hanc
scribendam accedens, persecutionem omni-
um crudelissimam, legentium oculis subij-
re, hæreticorum nostri temporis malitiam
& impietatem declarare, ac eorum fraudes,
f 3 astus,

astus, & stratagemata propalare conatus sum, beneuolum hic lectorem monitum volo, non minutim edicto me illi responsurum, sed vberius aliquantò quàm soleo ea quæ nostram religionem cõcernunt, ipse tractaturũ. Quemadmodum enim historia ista non nostratantum ætatis hominibus, qui rerum præsentium cognitionem habent, sed multò magis venturis seculis, ac hominibus rerum nostrarum ignaris, scribitur & consignatur, ita eos veritatem, vti est, non autem sicuti in edicto depingitur, cognoscere decet. Verum, enimverò quod mandatum istud a Regina publicatum est, cuius consilia grauiã & circumspecta, decreta iusta & considerata, ac verba etiam vera & præcisa esse debent: existimare aliquis posset, quæ in hoc edicto dicuntur vero esse, quàm simillima. Quo quidẽ facto lector deciperetur, & fructum laboris mei nequaquam consequeretur. Vnde operæpretium fuerit vnã cum ipso edicto eius Alexipharmacũ, exponere, ne videlicet incautus lector veneno inficiatur, & falsitatẽ, veritatem esse arbitretur. Quatuor ergò præcipuẽ in hoc edicto continentur. Primò mendacia contra Regem Catholicum Philippũ. Secundò absurda & impudentiã contra Papam. Tertio falsitates & contradictiones aduersus Seminaria. Quarto edicta contra Seminaristas, & Patres Societatis Iesu. vnã cum nouis & exquisitis, eos capiendi & circumueniendi modis.

Duo autem edicti huius fines sunt. Pri-

mus

Quatuor
mendacia
Edicti.

mus ut nostra religio, & Catholici quæ-
am profitentur, ac sacerdotes qui eam tra-
dunt, in odium vocentur. Secundus, ut ti-
more classis Hispanicæ & aliarum fictarum
prodicionum Anglos Reginæ subditos per-
terrefaciat; quo ita Seminaristas maiore o-
dio prosequantur, & Reginam suam prom-
ptius propugnent ac tueantur. Ego itaque cæ-
tera omnia, quæ minus religionem nostram
concernunt, præteriens directè illam atting-
entia, & finem meum spectantia huius hi-
storix insertum ibo. Non commemorabo ita-
que somnia ac deliria illa Anglicana, con-
tra Papam & Regem Catholicum eo in edi-
cto contenta; sed tantùm in duobus punctis,
& quatenus religionem nostram attingunt,
delibabo.

Quod præsertim ita falsa illa esse constat
nihil ut opus sit ad ea respondere, ipso lecto-
re primò statim intuitu manifestam falsitatē
vanitatemque deprehendente. Tū verò, quia
iniquum est sapientissimorum maximorum-
que Principum nunquam satis laudatas acti-
ones, ab unius mulieris, Hæresi præstrictæ, &
à consiliarijs occæcatæ, putido & absurdo e-
dicto velle defendere. Quod præsertim a-
lij Scriptores sunt, qui edicto illi responde-
runt, & veritatis luce densissimas illius te-
nebras ac noctem depulerunt. Horum ego
duo quædam opuscula legi: alterum cui ti-
tulus erat. *Exemplar literarū missarum è Ger-
mania ad Dominum Guilielmum Cecilium Cō-
siliarium Regium;* ibi obiter observa Cecilium
illum

illum Anglicani edicti primum facile auctorem fuisse; alterum Theologiæ quidam doctor Andreas Philopater cōscripsit, ac Anno 1592. Lugduni publicauit; ad quæ Lectorē remitto.

Edictum Anglicanum impium, & in Deum blasphemum est.

CAPVT XVII.

NVnc ut eorum, quæ dicturi sumus inuitū faciamus, aio ante omnia, Regina: illud edictum impium & in Deum blasphemū esse; quod videlicet omnibus suis Ecclesiasticis subditis imponit, vt in Ecclesijs pij ministri sint, qui sua doctrina, & vitæ morumque exemplo, populum in Euangelij professione conseruent. At quæro hîc ex vobis Caluinistæ, quodnam illud Euāgelium est, quod Angliæ populum retinere vultis & conseruare? Estne id Euāgelium Iesu Christi Redemptoris nostri? Estne id illud, quod Spiritus Sāctus dictauit & inspirauit? Quod Euangelistæ cōsignarunt? Quod Sācti Doctores explicarunt? Quod fideles amplexati sunt? Quod innumerales fortissimorum Martyrum exercitus sanguine suo propugnarunt? Quod Ecclesia Romana, iam inde à Sancto Petro vsque ad Paulum V. propè iam ipsos sexcentos annos agnouit & conseruauit? Quod omnes nationes, Prouinciæ, & totius orbis Christiani regna, profitentur? Quod vsque ad Henricum VIII. omnes Principes & Reges Christiani in Angliā tāta cum deuotione & pietate habuerunt